

EINO TAMBERG

CYRANO DE BERGERAC

Romantiline ooper 3 vaatuses epiloogiga

JAAN KROSSI libreto

EDMOND ROSTAND'i samanimelise värssdraama järgi

Esietendus 2. juulil 1976

Dirigendid:
Eesti NSV teeneline kunstitegelane
ERI KLAS
ja
PEETER LILJE

Lavastaja:
Eesti NSV rahvakunstnik UDO VÄLJAOTS

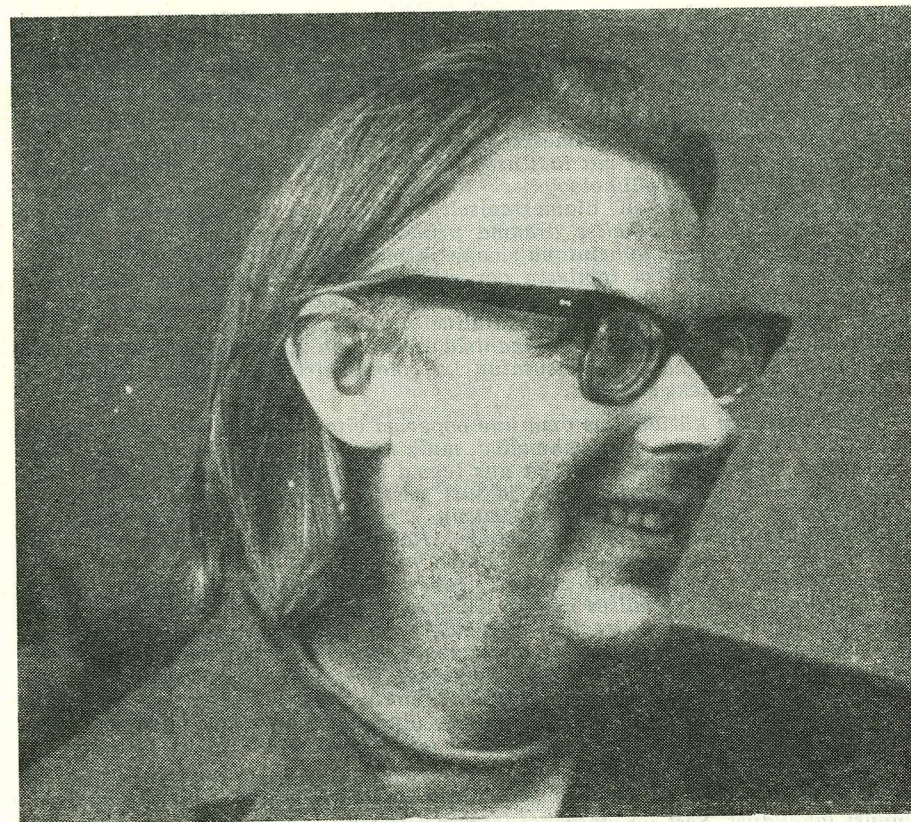
Kunstnik:
Eesti NSV rahvakunstnik LEMBIT ROOSA

Lavastaja assistent:
Eesti NSV teeneline kunstnik ENDRIK KERGE

Koormeistrid:
Eesti NSV rahvakunstnik
UNO JÄRVELA
ja
ANNE DORBEK

Kontsertmeistrid:
Eesti NSV teeneline kunstnik TEKLA KOHA,
REET LAUL ja JAANUS JUUL

Orkestri kontsertmeister: MATI UFFERT

Cyrano de Bergerac

Pärast «Joanna tentat» — balletti usudogma poolt muserdatud hingedest, kuni hulluseni teravdatud inimpsüühikast ja õnnetatuste lootusetusest — tundsin, et mul on tarvis kirjutada midagi hoopis teiselaadset, nii aimestiku kui ka muusikalise keele poolest. Sest kuigi «Joanna» kirjutamine pakkus mulle suurt loomingulist rahuldust, oli sisseelamine balleti tegelaste hingeseisundisse kurnav ja masendav.

Uut ainet lava jaoks otsides jäin peatuma E. Rostand'i värssdraamal «Cyrano de Bergerac», mille paljud tegelased muide nii nagu «Joannagi» omad olid ajaloolised isikud. Kuigi «Cyrano» tegevus toimub ainult paarkümmend aastat hiljem ja sadakond kilomeetrit eemal «Joanna» tegevusajast ja -kohast, oli selles näidendis just seda hingelist soojust, mida tol perioodil vajasin.

Uus aine võlus mind oma tunnete ja mõtete rikkuse ja mitmekülgsusega. Harva võib kohata nii eredat ja mitmetahulist karakterit kui Cyrano. Ta on peen poeedinatuur ja hulljulge mõõgakangelane. Tema tunneteskaala ulatub säravast koomikast sügava traagikani, tas on uhkust ja alistumatust ülikute ees, põlgust orjameelsuse ja pugejalikkuse vastu, kompromissitust oma loomingu kaitsel, ülevat eneseohverdust ja samal ajal ka ehtinimlikku edevust. Tal on ääretult nõtket ja ere fantaasia ja ta on võimeline sellesse eneseunustusesse sisse elama. Cyrano on esimene meestegelane, kellesse olen armunud — oma senistes lavateostes pöörasin peatühelepanu alati naiskujudele. Ja kuna

Cyranole selles näidendis sekundeerib veel terve hulk eredalt väljajoonistatud karaktereid ning kogu teost kannab mingi eriline õilsuse ja headuse atmosfäär, siis oli mulle selge, et just selle aine abil saan teostada oma muusikalisi kavatsusi ja vabaneda «Joanna tentata» loomisel kuhjunud pingest.

1974. a. valminud «Cyrano de Bergerac» erineb nii oma struktuurilt kui ka stiililt õige tugevasti minu esimesest ooperist «Raudne kodu» (loodud 1964. a.). Ainult ühes osas langesid mu taotlused mõlemas ooperis ühte — tegelaskujude ja inimvahekordade psühholoogilises tõepäras. Kuid vahendite valik nende taotluste elluviimiseks oli diametraalselt erinev. Kui ma «Raudses kodus» seadsin esikohale muusikalise draama printsiibid, loobusin aariatest, kasutasin vokaalpartiis palju kõneintonatsioone ja püüdsin olla võimalikult olustikulähedane, siis «Cyranos» taotlesin ooperlikkust selle klassikalises tähenduses nii muusikalise keele kui vormilise ülesehituse poolest. Igale tegelasele on antud oma aaria või mõni muu laululine number, peaaegu puuduvad tänapäeva muusikale nii omased dissonantsid, suurt rõhku on pandud meloodiale, selle laulvusele ja ilule ning kasutatud ka koloratuuri, mis näiteks «Raudsesse kodusse» vaevalt oleks sobinud.

Nüüd võidakse küsida, kas oma uue ooperiga eitan eelmist, kas pean ooperižanri jaoks õigemateks neid vahendeid, mida kasutasin viimases töös. Ei, kindlasti mitte. Arvan, et iga aine, iga uus teema peab sünnitama oma vahendiringi, mis sobib just sellele ainele ja just sellele heliloojale tema antud arengustaadiumis. Kui ma praegu hakkaksin kirjutama ooperit, mille teema ja dramaturgiline lahendus oleks lähedane «Raudsele kodule», kasutaksin kindlasti vahendeid, mis meenutaksid rohkem esimest kui viimast ooperit. Usun, et ka «Cyranod» oleks olnud võimalik lahendada muusikalise draama plaanis ja tänapäevases muusikalises keeles. Kuna aga see aine oma ajastu tõttu lubas kasutada ka traditsioonilisemaid vahendeid ja barokkmuusika stilisatsiooni, siis tegin seda, sest nii sain edasi anda teose atmosfääri nii, nagu mina antud hetkel seda tunnetasin. Samuti sain rahuldada oma tookordset vajadust kaunikhõljalise ja romantilise hingusega muusika järele. Annan endale aru, et selline lahendus on riskantne ja võib kuulajatele tänapäeval tunduda anakronismina. Kiusatus aga kord ka nii muusikat luua oli liiga suur, et sellest loobuda.

Usun, et järgmise lavateose puhul ma enam nii puhtalt traditsioonilisi vahendeid ei kasuta, või õigemini — et valin aine, mis nõuab juba uut ja teistsugust lahendust. Sest iga enesekordamine oleks nii loojale endale kui ka publikule igav ja tarbetu.

Eino Tarby

OSADES:

- Cyrano de Bergerac,
poeet ja kadett . . . NSV Liidu rahvakunstnik
TIIT KUUSIK
- Eesti NSV rahvakunstnik
TEO MAISTE
- Eesti NSV teeneline kunstnik
VOLDEMAR KUSLAP
- Roxane, seltskonnadaam,
Cyrano nõbu . . . Eesti NSV rahvakunstnik
MARGARITA VOITES
- Eesti NSV teeneline kunstnik
ANU KAAL
- MAARJA HAAMER
- Roxane'i seltsidaam . . . Eesti NSV rahvakunstnik
URVE TAUTS
- Eesti NSV teeneline kunstnik
LIIDIA PANOVA
- EVE NEEM
- Christian de Neuville,te,
noor kadett . . . Eesti NSV rahvakunstnik
HENDRIK KRUMM
- ROSTISLAV GURJEV
- Krahv de Guiche . . . Eesti NSV teeneline kunstnik
MATI PALM
- ERVIN KÄRVET
- AHTI MÄNNIK
- Ragueneau, pagar . . . ENNO EESMAA
- KALJU KARASK
- TIIT TRALLA
- Lise, tema naine . . . MAARJA HAAMER
- MARE JÕGEVA
- HAILI SAMMELSELG